एभ्यः पृथगलंकारदोषाणां नैव संभवः ॥ १५ ॥

लयानिलः । कलिङ्गवनसंभूता मृगप्राया मतङ्गजाः ॥ चोलाः कालागुरुश्यामाः कावेरीतीरभूमयः ॥' अत्र मलये कर्पूरवृक्षस्य कलिङ्गवने हस्त्युत्पत्तेश्चोलेषु कालागुरूणामसंभवादनौचित्यम् ॥ 'पद्मिनी नक्तमुन्निद्रा स्फुटत्यह्नि कुमुद्वती । मधुरुत्फुल्लनिचुलो निदाघो मेघदुर्दिनः ॥ श्रव्यहंसगिरो वर्षाः शरदो मत्तबर्हिणः । हेमन्तो निर्मलादित्यः शिशिरः श्लाघ्यचन्दनः ॥' आदिपदेन लोकजातिवयःप्रभृतीनां ग्रहणम् ॥ 'चराचराणां भूतानां प्रवृत्तिर्लोकसंज्ञिता' । तदनौचित्यं यथा—'आधूतकेसरो हस्ती तिग्मशृङ्गस्तुरङ्गमः । गुरुसारोऽयमेरण्डो निःसारः खदिरद्रुमः ॥' इत्याद्यनौचित्यस्य न केवलं रसापकर्षकत्वं दूषकताबीजम्, काव्यस्य प्रवृत्तिनिवृत्त्युपदेशपरत्वव्याघातकत्वमपीत्याह—**तथा सतीति** । अयथावर्णने सतीत्यर्थः । **असत्यताप्रतिभासेन** अप्रामाण्यप्रतिपत्त्या । **विनेयानां** धर्मादिजिज्ञासूनाम् । काव्याध्ययने प्रवृत्तिरुन्मुखीकारः ॥ नन्वसादृश्यादीनामलंकारदोषाणां परम्परया रसापकर्षकत्वेन काव्यदोषत्वसंभवात्काव्यदोषाणां पञ्चविधत्वमनुपपन्नम्, अतस्तानुक्तदोषेषु यथायथमन्तर्भावयति—**एभ्य इति** । निरुक्तकाव्यदोषेभ्य इत्यर्थः । **पृथग्भिन्नानाम्** । तथा चोक्तदोषेष्वेवासादृश्यादीनामन्तर्भाव इति

---

1. एभ्य इति । अत्रेयं दोषदिक्—

(१) दुःश्रवत्वम्='कार्तार्थ्य–' (२) अश्लीलत्वम् (त्रिविधम्)='दृप्तारि–' । 'प्रससार–' (३) अनुचितार्थत्वम्='शूरा–' (४) अप्रयुक्तत्वम्='भाति–' (५) ग्राम्यत्वम्='कटिः–' (६) अप्रतीतत्वम्='योगेन–' (७) संदिग्धत्वम्='आशीः–' (८) नेयार्थत्वम्='कमले–' (९) निहतार्थत्वम्='यमुना–' (१०) अवाचकत्वम्='गीतेषु–' (११) क्लिष्टत्वम्='क्षीरोद–' (१२) विरुद्धमतिकारित्वम्='भूतये–' (१३) अविमृष्टविधेयांशत्वम्='स्वर्गग्रामटिका–' (१४) निरर्थकत्वम्='मुञ्च मानं–' (१५) असमर्थत्वम्='कुञ्जं हन्ति–' (१६) च्युतसंस्कारत्वम्='गाण्डीवी–' ॥

अत्र दुःश्रवत्वादयस्त्रयोदश पददोषाः, वाक्यदोषाः । क्लिष्टत्वादयस्त्रयः समासगता एव पददोषाः । निरर्थकत्वादयस्त्रयस्तु पदमात्रवृत्तय इति । एवं दुःश्रवत्वादयो यथासंभवं पदांशवृत्तयोऽपि ॥

(१) प्रतिकूलवर्णत्वम्='ओवट्टइ–' (२) लुप्तविसर्गत्वम्='गता निशा–' (३) आहतविसर्गत्वम्='धीरो वरो–' (४) अधिकपदत्वम्='पल्लवाकृति–' (५) न्यूनपदत्वम्='यदि मय्यर्पिता–' (६) कथितपदत्वं (पुनरुक्तत्वम्)='रतिलीला–' (७) हतवृत्तत्वम्='हन्त–' (८) पतत्प्रकर्षत्वम्='प्रोज्ज्वल–' (९) संधिविश्लेषत्वम्='दलिते उत्पले–' (१०) संध्यश्लीलत्वम्='चलण्डा–' (११) संधिकष्टत्वम्='उर्व्यसा–' (१२) अर्थान्तरैकपदत्वम्='इन्दु–' (१३) समाप्तपुनरात्तत्वम्='नाशयन्तो–' (१४) अभवन्मतसंबन्धत्वम्='या जयश्रीः–' (१५)